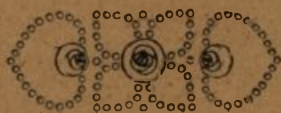

KAPITAN WŁADYSŁAW NAWROCKI.

HISTORJA POLSKI

W 28 POGADANKACH

DLA PODOFICERÓW I SZEREGOWYCH WOJSKA POLSKIEGO,
ZE SZCZEGÓLNEMI UWZGLĘDNIENIAMI
HISTORJI WOJEN I HISTORJI WOJSKOWOŚCI POLSKIEJ.

DODATEK CZASOPISMA „C Z W A R T A K” KIELCE, 920-21.

DRUKARNIA D. O. GEN.
w KIELCACH.

Historja Polski.

W S T Ę P.

Podstawą każdego wojska jest jego siła moralna i gruntowne uświadomienie narodowe. Zresztą, ostatnia wojna światowa, dała nam wiele dowodów, że w chwili najwięcej dla każdego żołnierza przełomowej — w chwili śmiertelnego boju — tylko oddziały, gdzie w czasie szkolenia i wychowania, zwrócono uwagę na zahartowanie młodych żołnierzy w sile moralnej i uświadomieniu narodowym, bez najmniejszej trwogi zwyciężały wroga.

W zaraniu szkolenia zawodowego każdy żołnierz musi stopniowo poznawać dzieje Polski i dzieje wojen oraz wojskowości polskiej, a podoficerowie powinni już to wszystko znać gruntownie.

Zasadniczo cel wychowania moralno-narodowego powinien zmierzać do gruntownego uświadomienia żołnierza, dlatego trzeba tworzyć wojsko. Karty z dziejów historii wojen i wojskowości polskiej są tak piękne, że każdy żołnierz doby obecnej, poznawszy je, zbuduje swą młodą duszę tak, jak niegdyś żołnierze Batorego, Wiśniowieckiego, Kościuszki i Traugutta.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę także i to, że w Polsce jest jeszcze średnio 50% analfabetów, to tymbardziej praca kulturalno-oświatowa w wojsku powinna być postawiona na wysokości wymagań. Każdy Polak z wojska powinien wyjść nie tylko dobrze zawodowo wyszkolonym żołnierzem, ale i uświadomionym obywatelem, umiejącym czytać i pisać, znającym historję i geografję Polski.

Historja Polski w 28 pogadankach jest ułożona tak, ażeby służyła jako pomoc dla wykładowcy i jako interesujący materiał do czytania dla żołnierzy. Zasadniczo idzie najpierw pogadanka z historii politycznej Polski, a dopiero potem pogadanka z historii wojen i wojskowości polskiej.

Szczególnie dużo miejsca poświęciłem historii wojen i wojskowości polskiej, bo uważam, że każdy żołnierz w pierwszej linii powinien gruntownie znać historję wojska polskiego, a znając ją, będzie czerpał z pięknych czynów rycerskich i bojowych naszych przodków siłę moralną i uświadomienie narodowe.

Wierzę, że dobre chęci moje znajdą oddźwięk w szeregach żołnierskich i skromna praca moja wyda dobre owoce.

Władysław Nawrocki

kapitan W. P.

Kielcę, w sierpniu 1920 roku.

POGADANKA I.

Ojczyzna. Opis geograficzny Polski.

— Powiedzcie mi, Bartosik, co to jest **Ojczyzna**?

— Ziemię zamieszkałą przez Naród Polski nazywamy **Ojczyzną** — Panie Kapitanie.

— Bardzo dobrze. Ja Wam, Żołnierze, powiem jeszcze coś więcej. Ojczyzną nazywamy ziemię naszą, całą Polskę, jak długa i szeroka, od morza Bałtyckiego aż hen po morze Czarne. Od Odry aż do Dniepru. Ojczyzna nasza, to jest ta ziemia, gdzie spoczywają kości dziadów, pradziadów i przodków naszych; gdzie spoczywają kości Waszych starych towarzyszy broni z pod Chocimia, Wiednia, Zbaraża, Racławic, wszystkich żołnierzy, co zginęli na polu chwały w obronie Polski. Ojczyzna, to jest Wasza najlepsza matka. Musimy ją kochać całą mocą żołnierskiego serca i bronić od wrogów do ostatniej kropli krwi. Pamiętajcie, że bez Ojczyzny niema Narodu.

Zapewno zapytacie się: „A, Panie Kapitanie, co to jest **Naród**?”

— **Naród** — to związek ludzi, których łączy wspólność pochodzenia i języka, wspólność przeszłości historycznej, wspólność pracy i dążeń.

Takim Narodem jesteśmy my, Polacy.

Znowu zapytacie się mnie: „A co to jest **Polak**, Panie Kapitanie?”

— **Polakiem** jest ten, kto mówi polskim językiem, polską historję czci i kocha, kto ziemię polską uważa za swoją Ojczyznę, a ludzi w niej żyjących, za swych braci i razem z nimi dla dobra kraju pracuje.

Wiemy już, co to jest Ojczyzna, co to jest polska, Naród i Polak, teraz zróbmy krótki opis geograficzny ziemi Polski.

Zapytacie się, co to jest **Geografja**?

— **Geografja** jest to nauka, która uczy nas o ziemi, morzach, rzekach, ludziach, roślinach, zwierzętach, handlu, przemyśle, rolnictwie, o poszczególnych narodach, miastach i t. d. Jeżeli geografja uczy nas o całym świecie, to nazywa się **geografją powszechną**, jeżeli zaś geografja uczy nas tylko naprzykład o Polsce, to nazywa się **geografją Polski**, albo inaczej **geografją ojczystą**. Będę teraz miał z Wami pogadankę o geografji Polski.

Między *morzem Bałtyckiem* a *morzem Czarnem* i *Karpatami* rozciąga się ogromna płaszczyna, zakłęśta nieco pośrodku, a po bokach objęta

dwoma pasami płaskowzgórzy. Na wschód, dosięga *Uralu*, a na zachodzie łączy z równiną niemiecką. Od południa granicę tej niziny, zwanej *niziną sarmacką*, stanowią *góry Karpaty*; łączy się z niemi pasmo wyżyn *Uralsko-Karpackie*, ciągnące się wzdłuż morza Bałtyckiego, tak zwane pasmo *Uralsko-Bałtyckie*.

Karpaty dzielą się na: 1) *Karpaty siedmiogrodzkie*, 2) *Karpaty węgierskie* i 3) *Karpaty zewnętrzne*. Karpaty węgierskie dzielą się na kilka grup, jak *Wysokie Tatry*, *Niżne Tatry*, *góry Nitrzańskie*, *Fatry*, *Matry* i t. d.

Wysokie Tatry leżą na granicy Węgier i Polski. Jest to najwyższy w Karpatach łańcuch, szczyty są nagie, przechodzą już linię wiecznego śniegu, najwyższe są: *Gerlach*, *Lodowy Szczyt*, *Łomnica*, *Koszysta Wielka*, *Wysoka*.

Poniżej szczytów, które się tu nazywają turniami, rozciągają się pastwiska, tak zwane hale, na których górale latem pasą bydło. Niżej jeszcze są wzgórza pokryte lasem. Doliny Tatrzańskie słyną z piękności, najbardziej znana z nich jest dolina *Kościeliska*. Na znacznej wysokości leżą górskie jeziora: *Morskie Oko*, *Pięć Stawów* i inne.

Karpaty zewnętrzne dzielą się na *Małe Karpaty* i *Bzskidy*.

R Ó W N I N Y.

Między tymi dwoma pasami wyżyn leży równina środkowa, tworząca bagniste zagłębienie w okolicach *Prypeci*, tak zwane *łota pińskie*.

Między *Morzem Czarnym* a pasmem *Uralsko-karpackim*, rozciąga się *równina czarnomorska*, pokryta stepami. Między Karpatami a wyżyną podolską jest *równina nadnistrzańska*, a nad górnym biegiem Wisły, po prawej stronie, *równina nadwiślańska*.

R Z E K I I J E Z I O R A.

Do morza Bałtyckiego wpadają:

Odra, nad *Odrą* leży *Wrocław*. Do *Odry* wpada *Warta*, nad którą leży *Poznań*. **Wisła** — królowa rzek polskich. Dopływy z prawej strony: *Dunajec*, *San*, *Wieprz*, *Bug z Narwią* i *Drwęca*. Dopływy z lewej strony: *Przemsza*, *Nida*, *Pilica*, *Bzura* i *Brda*. Nad *wisłą* leżą najważniejsze miasta polskie: **Kraków**, **Warszawa** i **Gdańsk**.

Niemen i *Dźwina zachodnia* również wpadają do morza Bałtyckiego.

Do morza Czarnego wpadają: *Dniestr*, *Dniepr*, *Boh*.

Jeziora: *Spiriding* i *Wigry*, położone w wyżynie *Bałtyckiej*.

W *Wielkopolsce* największe jezioro nazywa się *Gopło*.

W dawnych czasach były w Polsce olbrzymie lasy, tworzące puszcze kilkudziesięciu wiorstowe. Najurodzajniejsze okolice są na wyżynie *sandomierskiej* i *czarnomorskiej*. W dawnej Polsce były olbrzymie wody.

Najgłówniejszym zajęciem ludności jest rolnictwo.

Podział historyczny ziem polskich.

Polska historycznie dzieli się na: *Wielkopolskę*, *Kujawy*, *Mazowsze*, *Śląsk*, *Małopolskę*, *Pomorze*, *Prusy*, *Podlasie*, *Polesie*, *Wołyń*, *Ruś Czerwona*, *Fo-dole*, *Ukrainę*, *Ruś Białą*, *Litwę Żmudź*, *Inflanty* i *Kurlandję*.